

V1999-61 20.09.99

Bademiljø AS - Ny søknad om dispensasjon for felles annonsering - konkurranseloven §§ 3-1 og 3-9

Sammendrag:

Kjeden Bademiljø AS søkte på vegne av sine medlemmer om dispensasjon fra forbudet mot prissamarbeid i konkurranseloven. Bademiljø er en landsdekkende kjede bestående av 150 rørleggerbedrifter, og var tidligere eiet av den største rørgrossisten Brødrene Dahl. Kjeden hadde tidligere fått avslag på søknad om dispensasjon (V98-12), fordi Konkurransetilsynet mente at Brødrene Dahls eierskap ville hindre en utvikling mot et effektivt innkjøpssamarbeid blant kjedens medlemmer, noe det ble lagt stor vekt på gitt den høye konsentrasjonen i rørgrossistmarkedet. Etter at Brødrene Dahl hadde solgt 90% av sine aksjer i kjeden ble dispensasjon gitt. Det ble satt vilkår om at Brødrene Dahl ikke skal være representert i styret for kjeden.

1 Innledning

Konkurransetilsynet avsto i vedtak nr. V98-12 av 5. februar 1998 søknad om dispensasjon fra Bademiljø AS. Bademiljø AS er en landsdekkende kjede av rørleggerbedrifter med VVS-butikk for detaljhandel som en vesentlig del av sin virksomhet. Kjeden har 150 medlemmer, og dispensasjonssøknaden gjaldt annonsering av felles priser på varer.

Bademiljø AS var tidligere et aksjeselskap heleiet av den største rørgrossisten, Brødrene Dahl AS. Det var Konkurransetilsynets oppfatning at Brødrene Dahls eierskap til kjeden hindret en utvikling mot et effektivt innkjøpssamarbeid blant medlemmene og derfor var egnet til å begrense konkurransen blant grossistene. Tilsynets avslag ble påklaget til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, som opprettholdt tilsynets avgjørelse i sitt brev av 17. september 1998.

Bademiljø ga etter avslaget signaler om at en omstrukturering av kjeden med det formål å redusere den eiermessige bindingen til Brødrene Dahl, ville bli forsøkt gjennomført. Det har vært avholdt møte mellom Bademiljø AS og Konkurransetilsynet den 11. mars 1999, hvor forslag til endringer ble presentert. Bademiljø AS har i brev av 30. juni 1999 på nytt fremmet søknad om dispensasjon og presenterer i søknaden forslag til ny eierstruktur i Bademiljø AS.

Endringene, som er godkjent av Brødrene Dahl og av Bademiljø's generalforsamling, går kort fortalt ut på at Brødrene Dahl reduserer sin eierandel i Bademiljø AS fra 100% til 10%. Kjeden vil for øvrig eies 48% av medlemmene og 42% av administrerende direktør. I tillegg er samarbeidsavtalen mellom Brødrene Dahl og Bademiljø endret, slik at en rekke av de punktene som skapte bindinger mellom partene nå er fjernet.

2 Nærmere beskrivelse av endringene

Advokat Storløkken redegjør i brev av 23. april 1999 og 30. juni 1999 for endringene som er foretatt mht eierforhold og organisering av Bademiljø.

2.1 Eierforhold

I sitt brev av 23. april 1999, presenterer Advokat Storløkken følgende avtaleverk som er godkjent av Brødrene Dahl, administrerende direktør i Bademiljø og Bademiljø-kjedens "Råd" (kjedens høyeste rådgivende organ):

- nye vedtekter for Bademiljø AS
- Aksjonæravtale i Bademiljø AS
- Avtale om salg av aksjer i Bademiljø AS
- Samarbeidsavtale mellom Bademiljø AS og Brødrene Dahl AS.

I tillegg fulgte referat fra styremøte i Bademiljø og referat fra ekstraordinær generalforsamling i Bademiljø samt protokoll for stiftelsesmøte og konstituerende generalforsamling.

Dette forslaget gikk ut på at Brødrene Dahl solgte 70% av aksjene i Bademiljø og selv beholdt en eierandel på 30%. I brev av 30. juni 1999 fulgte søknad om dispensasjon, hvor Brødrene Dahl tilbyr å redusere sin eierandel ytterligere. Brødrene Dahl vil opprette et selskap som eier Bademiljø AS 100%. Brødrene Dahl vil tilby kjedemedlemmer og daglig leder i Bademiljø AS en eierandel på hhv. 48 og 42%. Brødrene Dahl vil selv inneha de resterende 10% av aksjene. Ifølge advokat Storløkken indikerer intet at dette ikke vil bli akseptert av kjedemedlemmene og administrerende direktør.

Det er operative hensyn som ligger bak opprettelsen av et eget selskap som eierskap skal utøves i. Dette vil gi Brødrene Dahl en mer indirekte innflytelse på Bademiljø-kjedens drift. En slik struktur er også foreslått for medlemmenes eierskap. Det store antall medlemmer på eiersiden gjør det nødvendig at deres interesser fremmes via generalforsamling og styre.

Bademiljø's vedtekter og samarbeidsavtalen mellom Brødrene Dahl og Bademiljø er endret. Det er opprettet ny aksjonæravtale og avtale om salg av aksjer fra Brødrene Dahl.

Ifølge vedtektenes § 5 skal signatur heretter has i fellesskap mellom styreformann og ett styremedlem. Forslaget svekker styreformannens posisjon. Advokat Storløkken opplyser at formannsvervet hittil har vært innehatt av administrerende direktør i Brødrene Dahl. Advokat Storløkken presiserer i telefonsamtale at det er lite sannsynlig at administrerende direktør beholder formannsvervet. Styrets formann skal velges av generalforsamlingen.

Vedtektenes § 7 regulerer aksjenes omsettelighet. Brødrene Dahls aksjer (10%) skal ihht vedtektene være fritt omsettelige, slik at Brødrene Dahl kan trekke seg ut av kjeden dersom selskapet ønsker det. Det ble opprinnelig fastsatt at administrerende direktørs aksjepost (42%) utelukkende skulle kunne overdras til Brødrene Dahl eller til ny administrerende direktør. Dette punktet er senere endret, slik at aksjene utelukkende skal kunne overdras til ny administrerende direktør. Advokat Storløkken opplyser at hensikten med at Bademiljø-kjedens leder skal eie aksjer er at man ønsker å knytte ham sterkere opp eiermessig slik at han har personlig interesse av å skape størst mulig overskudd i kjeden. Bademiljø-kjedens nye administrerende direktør har tidligere vært ansatt hos Brødrene Dahl. Administrerende direktør har presisert overfor Konkurransetilsynet at hans ansettelsesforhold i Brødrene Dahl er avsluttet, og han har heller ikke eierinteresser i Brødrene Dahl.

Kjedemedlemmenes eierandel ligger fast, men det er gjort mulig for kjedemedlemmene å opprette et

selskap som de kan utøve sitt felles eierskap i. Videre er det åpnet for at Bademiljø AS kan eie egne aksjer, og disse vil kun være omsettelige til medlemmene. Ved utløsning vil løsningssummen fastsettes til pari kurs. Bakgrunnen er at dette vil muliggjøre raske eierskifter og medvirke til at de økonomiske fordelene knyttet til aksjeinnehav konsentreres om årlige utbyttebetalinger og dermed fokus på kostnader og omsetningsvolum.

2.2 Samarbeidsavtalen mellom Brødrene Dahl og Bademiljø

I sitt avslag på dispensasjon til Bademiljø, la Konkurransetilsynet vekt på vilkårene i samarbeidsavtalen mellom Bademiljø og Brødrene Dahl.

Tidligere samarbeidsavtale

I samarbeidsavtalens punkt 5 het det at Brødrene Dahl skal være kjedens hovedgrossist og viktigste samarbeidspartner. Videre het det at dersom Bademiljø ønsker å ta opp produkter/ produktgrupper som Brødrene Dahl ikke fører, har Bademiljø anledning til å gjøre leverandøravtaler med andre. Brødrene Dahl skal imidlertid i hvert enkelt tilfelle på forhånd forespørres. Det het videre i punkt 6 at direkte konkurrerende produkter med kjedesortimentet fra Brødrene Dahl ikke skal profileres og markedsføres av Bademiljø. Av avtalens punkt 8 fremgikk det at Brødrene Dahl yter markedsstøtte til Bademiljø AS' drift, utvikling og markedsaktiviteter. Markedsstøtten ble beregnet ut fra hvor stor andel av sine varer kjedens medlemmer kjøper fra Brødrene Dahl i forhold til totale kjøp fra en nærmere spesifisert gruppe grossister og leverandører."

I avslaget på dispensasjon, ble det bl a lagt vekt på at medlemmene av Bademiljø var forpliktet til å bruke Brødrene Dahl som hovedgrossist. Dersom kjeden ønsket å samarbeide om å forhandle egne merker, ville dette forutsette en godkjenning av Brødrene Dahl.

Ny samarbeidsavtale

I den nye samarbeidsavtalen mellom Brødrene Dahl og Bademiljø, er alle ovennevnte klausuler tatt ut, mens avsnittet om markedsstøtte er endret.

I avtalens pkt 1 presiseres det at "Denne avtale er ikke til hinder for at Bademiljø eller Bademiljø-medlemmer inngår avtaler med andre grossister/leverandører."

I avtalens punkt 5 følger beskrivelse av ny beregningsmåte for markedsstøtte bestående av et fast beløp samt en prosentvis andel av forbrukerrelatert kjøp. I tillegg refereres det til en bonusskala som er nedfelt i vedlegg til avtalen. Bonus beregnes av medlemmenes totale nettokjøp (forbrukerrelatert kjøp), eks mva hos Brødrene Dahl. Vedlegget er ikke lagt fram for Konkurransetilsynet, slik at skalaens form og størrelse er ukjent. Bonus og markedsstøtte skal forhandles og avtales årlig.

Det er i samarbeidsavtalen tatt inn et nytt punkt med tittelen "Priser". Det fremgår av avsnittet at samarbeidsavtalen er bakgrunn for individuelle konkurransekraftige rammeavtaler mellom Brødrene Dahl og det enkelte Bademiljø-kjedemedlem. Det skal etableres tre rammeavtale-prisnivåer avhengig av kjøpsstørrelse, og det gis i utgangspunktet like priser på hvert nivå. For et spesifisert basissortiment avtales nettopriser som er like for alle medlemmene. I avtalen heter det videre at "Det kan også gjøres avtaler mellom partene om reduserte priser på enkeltartikler for begrensede perioder i form av kampanjer..."

Avtalen kan sies opp med 3mnd varsel før et årsskifte, og oppsigelsen vil tre i kraft fra neste årsskifte, altså totalt 15 mnd oppsigelse. Tidligere var oppsigelsestiden ett år.

3 Konkurransemessig vurdering

3.1 § 3-9 c) Konkurransemessig liten betydning

Bademiljø-kjeden har anslått at deres markedsandel på landsbasis vil ligge på ca. 21%. I henhold til Konkurransetilsynets retningslinjer for dispensasjoner, er denne andelen for høy til at tilsynet anser samarbeidet for å ha liten konkurransemessig betydning.

3.2 § 3-9 a) Konkurranseforsterkende virkning

I sitt avslag på dispensasjon, valgte Konkurransetilsynet å skille mellom samarbeidets virkning i detaljistmarkedet (det horisontale aspektet) og samarbeidets virkning i grossistmarkedet (det vertikale aspektet) i den konkurransemessige analysen.

Det horisontale aspektet

I vurderingen av samarbeidets virkning i detaljistmarkedet, konkluderte tilsynet med at samarbeidet i Bademiljø-kjeden gir positive virkninger i detaljistmarkedet fordi medlemmene gis mulighet til å konkurrere aktivt gjennom samarbeid om markedsføring, og fordi lave priser i konkurranseutsatte områder kan bli gjort gjeldende også i områder med begrenset konkurranse. Det ble lagt vekt på at disse gevinstene kunne vært oppnådd gjennom et rent horisontalt samarbeid mellom kjedens medlemmer uten innflytelse fra grossisten Brødrene Dahl.

Den nye organiseringen av Bademiljø endrer ikke på forutsetningene som ligger til grunn for ovennevnte vurdering av det horisontale aspektet. Samarbeidet anses dermed fortsatt å ha positive virkninger på konkurransen i detaljistmarkedet.

Det vertikale aspektet

I sin vurdering av samarbeidets virkning på konkurransen i grossistledet, konkluderte Konkurransetilsynet med at Brødrene Dahls rolle som eier og deltager i kjedesamarbeidet gjør at kjeden ikke er i stand til å utøve press på grossistledet som innkjøpsgruppering. Konkurransen på grossistledet anses i utgangspunktet som begrenset pga. svært høy konsentrasjon blant de etablerte, landsdekkende grossistene. Under slike betingelser vil det normalt være grunn til å forvente et innkjøpssamarbeid på detaljistledet som kan utgjøre en motvekt til dominerende aktører på grossistledet. Konkurransetilsynet mente at Brødrene Dahls eierskap til Bademiljø-kjeden hemmer fremveksten av et slikt innkjøpssamarbeid. De positive virkningene som oppstår ved det horisontale samarbeidet i detaljistmarkedet var ikke store nok til å oppveie disse uheldige virkningene.

Av beskrivelsen i punkt 2 fremgår det at Brødrene Dahls rolle i Bademiljø-kjeden er blitt vesentlig endret, og følgende punkter kan trekkes frem som viktige:

- Brødrene Dahls eierandel i Bademiljø-kjeden er redusert fra 100% til 10%. Medlemmene og kjedens administrerende direktør er kommet inn på eiersiden med hhv. 48% og 42%.
- Samarbeidsavtalen mellom Brødrene Dahl og Bademiljø inneholder ikke lenger noen forpliktelser for Bademiljø når det gjelder valg av grossistforbindelse, og det er presisert at avtalen ikke er til hinder for

at Bademiljø kan inngå avtaler med andre grossister og leverandører.

- Markedsstøtten er ikke lenger avhengig av medlemmenes kjøpsandel hos Brødrene Dahl i forhold til hos andre grossister, men beregnes ut fra medlemmenes totale kjøp hos Brødrene Dahl.

Konkurransetilsynet har i sin vurdering lagt avgjørende vekt på at Brødrene Dahls eierskap hindret Bademiljø-kjeden i å opptre effektivt som innkjøps-gruppering i grossistmarkedet. Brødrene Dahls eierandel er nå redusert til 10%. Advokat Storløkken ser det som usannsynlig at Brødrene Dahls administrerende direktør fortsatt skal inneha formannsvervet i Bademiljø's styre.

At Brødrene Dahl ikke er representert i Bademiljø's styre vil være en forutsetning for at kjeden kan forhandle fritt om sine innkjøp. Tidligere erfaringer tilsier at Bademiljø-kjeden vil velge en fast samarbeidspartner på grossistsiden for å komme opp i så store innkjøpskvanta at særskilt gunstige priser og rabatter kan oppnås. En slik samarbeidsavtale er gjerne langsiktig, tilsvarende den avtalen Bademiljø nå har med Brødrene Dahl. Det er grunn til å tro at vurdering av samarbeidspartner for kjeden vil være en sak som behandles av kjedens styre. Dersom Brødrene Dahl skal være representert i kjedens styre, vil dette gi Brødrene Dahl innsyn i andre grossisters betingelser, noe som vil være en uakseptabel situasjon.

På bakgrunn av ovennevnte, kan det legges til grunn at Bademiljø-kjeden vil kunne være et redskap for medlemmene til å oppnå innkjøpsfordeler hos Brødrene Dahl og andre grossister i markedet. Kjeden har ikke lenger noen lojalitetsforpliktelse. Slik samarbeidet nå tegner seg, vil det kunne få positive virkninger på konkurransen blant grossistene. Markedet for VVS-produkter har høy konsentrasjon på grossistnivå. De tre største aktørene står for 80 - 90% av omsetningen. Generelt anses høy markeds-konsentrasjon å motvirke virksom konkurranse i det aktuelle marked. Sterke aktører på kjøpersiden vil kunne redusere de uheldige virkningene av høy konsentrasjon på grossistledet. Mens mindre kjøpere i stor grad må ta prisene for gitt, vil en større innkjøpsgruppering kunne føre reelle forhandlinger med ulike grossister og derigjennom oppnå at det skapes et konkurransepress på grossistene. Bademiljø, som opptre på vegne av et betydelig antall detaljister, vil kunne utgjøre et press på grossistene og dermed bidra til at konkurransen på grossistledet forsterkes.

At medlemmene i Bademiljø-kjeden gis anledning til å opptre som en effektiv innkjøpsgruppering vil altså kunne styrke konkurransen på grossistledet.

3.3 § 3-9 b) Effektivitetsgevinster

Det kan være effektivitetsgevinster knyttet til felles produksjon og distribusjon av markedsføringsmateriell. Disse gevinstene bidrar til å øke konkurransevnen til medlemmene i kjeden.

4 Konklusjon og vedtak

Konkurransetilsynets vurdering av at samarbeidet i Bademiljø-kjeden vil forsterke konkurransen på detaljistledet, ligger fast.

Konkurransetilsynet har foretatt en ny vurdering av Bademiljø-kjedens muligheter til å opptre som en effektiv innkjøpsgruppering og dermed påvirke konkurransen i grossistmarkedet. Konkurransetilsynet legger til grunn at Brødrene Dahls 10% eierandel i Bademiljø ikke vil gi Brødrene Dahl noen reell innflytelse på Bademiljø-kjeden og således ikke vil være noen hindring for at Bademiljø-medlemmene

kan forhandle om sine innkjøp med andre grossister og leverandører. At Brødrene Dahl ikke skal være representert i Bademiljø's styre, er etter Konkurransetilsynets mening en viktig forutsetning for at kjeden kan oppnå et reelt og effektivt innkjøpssamarbeid.

Det er Konkurransetilsynets oppfatning at et effektivt innkjøpssamarbeid i regi av Bademiljø vil kunne forsterke konkurransen på grossistledet. Markedet for VVS-produkter har høy konsentrasjon på grossistnivå. Sterke aktører på kjøpersiden vil kunne redusere de uheldige virkningene av et konsentrert grossistmarked. Bademiljø, som opptrer på vegne av et betydelig antall detaljister, vil kunne utgjøre et press på grossistene og dermed bidra til at konkurransen på grossistledet forsterkes.

På bakgrunn av ovennevnte og med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 første ledd bokstav a og b og annet ledd har Konkurransetilsynet fattet følgende vedtak:

Medlemmene av Bademiljø AS gis dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd til å samarbeide om felles priser på varer.

Dispensasjonen gis på vilkår av at Brødrene Dahl AS ikke skal være representert i Bademiljø AS' styre.

Vedtaket trer i kraft straks og gis varighet til 1. oktober 2004.

Konkurransetilsynet gjør oppmerksom på at vedtaket når som helst kan trekkes tilbake dersom vilkårene for dispensasjonen ikke er oppfylt eller forutsetningen for dispensasjonen ikke lenger er til stede.

Vedtaket kan påklages innen tre uker, jf forvaltningsloven § 29.

[til toppen](#)